

«Η Νέα Παιδαγωγική» Ν. Καζαντζάκη

Ενότητες

1η: Πρώτη μέρα στο Δημοτικό Σχολείο

«Με τα μαγικά πάντα μάτια... είπε ο δάσκαλος και έδειξε τη βίτσα»

2η: Αναμνήσεις από τον δάσκαλο της τετάρτης Δημοτικού

«Από το Δημοτικό Σχολείο ... όποιος δεν έχει αυγό ας φέρει βούτυρο.»

Αυτοβιογραφικό έργο, ένα έργο δηλαδή που περιέχει αναμνήσεις και προσωπικές εμπειρίες από τη ζωή του συγγραφέα.

Θέμα: η αυστηρότητα-αυταρχικότητα των δασκάλων της εποχής του συγγραφέα -19ος αι.- καθώς και ο ξυλοδαρμός ως κύριο μέσο διαπαιδαγώγησης.

Περιεχόμενο: κοινωνικό

Χρόνος: Δεκαετία 1890-1900 Κρήτη στα τέλη του 19ου αι., την πρώτη μέρα που πάει στο σχολείο ο μικρός Νίκος και κάποιες στιγμές από την Τετάρτη Δημοτικού.

Τόπος: το πατρικό του Καζαντζάκη στο Ηράκλειο, Η αυλή του Αγίου Μηνά ,το σχολείο.

Πρόσωπα: ο μικρός Νίκος, ο πατέρας του, η μητέρα του, ο δάσκαλος της Α' δημοτικού, ο δάσκαλος της Δ' δημοτικού, οι υπόλοιποι μαθητές.

Στόχος του συγγραφέα: να επισημάνει τα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης (αυταρχισμός) όταν ο ίδιος ήταν μαθητής του δημοτικού σχολείου, τότε δηλαδή που οι δάσκαλοι είχαν ως κύριο μέσο διαπαιδαγώγησης τον ξυλοδαρμό.

Συναίσθημα του μικρού Νίκου –(κειμενική στήριξη):

☺		☹	
Υπερηφάνεια,	...κι ένιωθα μέσα μου περφάνια	Φόβος	• Κοντοστάθηκα, δειλίασα· το χέρι μου άρχισε να τρέμει μέσα στη μεγάλη ζεστή φούχτα.
χαρά	ένα πρωί κίνησα, μισό χαρούμενος	Ανησυχία	• σήκωσα τα μάτια και τον κοίταξα τρομαγμένος
Ανυπομονησία	Πηγαίναμε, πηγαίναμε, περάσαμε τα στενά σοκάκια....	Ταραχή	• μισό αλαφιασμένος • Ήμουν σαν ένα μικρό καταστολισμένο σφαγάρι

Η στάση του πατέρα –(κειμενική στήριξη)

☺		☹	
Στήριξη	<ul style="list-style-type: none">• μα το χέρι μου ήταν σφηνωμένο βαθιά μέσα στη φούχτα του πατέρα μου κι αντρειευόμουν• Ο πατέρας μου έσκυψε,• άγγιξε τα μαλλιά μου, με χάδεψε	Αυταρχικός	<ul style="list-style-type: none">• ποτέ δε θυμόμουν να μ' έχει χαδέψει Ψυχρός• — Εδώ θα μάθεις γράμματα, είπε, να γίνεις άνθρωπος· κάμε το σταυρό σου.• — Το κρέας δικό σου, του 'πε, τα κόκαλα δικά μου· μην τον λυπάσαι, δέρνε τον, κάμε τον άνθρωπο.
Προστασία			
Ενθάρρυνση			
Υπερηφάνεια			

Η στάση της μητέρας- (κειμενική στήριξη)

Τρυφερή	<ul style="list-style-type: none">• Η μητέρα μου είχε δώσει ένα κλωνί βασιλικό να τον μυρίζομαι,• — Με την ευχή του Θεού και με την ευχή μου..., μουρμούρισε και με κοίταξε με καμάρι.• μου κρέμασε το χρυσό σταυρουλάκι της βάφτισής μου στο λαιμό
Υποστηρικτική	
παραδοσιακή	

Σχέσεις παιδιών / γονιών

Από τη μια μεριά βλέπουμε την τρυφερή και ευαίσθητη στάση της μάνας, η οποία προσπαθεί να εμψυχώσει και να στηρίξει το μικρό παιδί στην καινούρια εμπειρία της ζωής του (πρώτη μέρα στο Δημοτικό Σχολείο) κρεμώντας στο λαιμό του το χρυσό σταυρουλάκι της βάφτισης και δίνοντάς του να μυρίζει ένα κλωνί βασιλικό.

Από την άλλη μεριά βλέπουμε την αυστηρή και ψυχρή στάση του πατέρα του. Ο πατέρας παρουσιάζεται δυναμικός και σοβαρός, αλλά ποτέ δεν έχει δείξει στο παρελθόν την παραμικρή τρυφερότητα στο γιο του. Έτσι, όταν τον χαϊδεύει για πρώτη φορά, την ημέρα που τον συνοδεύει στο σχολείο, ο μικρός μένει έκπληκτος και απορεί. Η ξαφνική και απρόσμενη κίνηση τρυφερότητας του πατέρα αντί να τον αποφορτίσει (= να τον χαλαρώσει) τον τρομάζει και τον κάνει να αισθανθεί σύγχυση, διότι κάτι τέτοιο δεν έχει ξανασυμβεί.

Πρόκειται για μία παλαιότερη αντίληψη αγωγής σύμφωνα με την οποία οι γονείς (και ιδιαίτερα ο πατέρας) αποφεύγουν τις εκδηλώσεις αγάπης και τρυφερότητας απέναντι στα παιδιά τους, τα κρατούν σε απόσταση και τους επιβάλλουν πειθαρχία. Έχουμε ένα μοντέλο πατριαρχικής οικογένειας, όπου ο πατέρας είναι ο απόλυτος κυρίαρχος και εξουσιαστής όλων.

Ο δάσκαλος της α' τάξης:

Απειλητική ακόμα και η θωριά του

Απόμακρος, ψυχρός

Αυστηρός, βίαιος

Ο δάσκαλος... κρατούσε μία ...βίτσα και του φάνηκε άγριος...αν έχει κέρατα

Έχω εδώ το εργαλείο που κάνει τους ανθρώπους... κι έδειξε τη βίτσα.

Η Νέα Παιδαγωγική (παιδαγωγική= η επιστήμη της αγωγής των παιδιών)

– Πρόκειται για μια νέα παιδαγωγική μέθοδο, που στηρίζεται σε εμπειρικούς τρόπους προσέγγισης της γνώσης. Τα παιδιά δηλαδή μαθαίνουν μέσα από τις εμπειρίες και τις αισθήσεις τους (βλέπουν τα καινούρια πράγματα, τα αγγίζουν, τα ζωγραφίζουν, κλπ) και με τον τρόπο αυτό αφομοιώνουν καλύτερα τις νέες γνώσεις. Ο δάσκαλος δίνοντας βιωματικό χαρακτήρα στη μάθηση κάνει ελκυστικό το μάθημά του και εξάπτει το ενδιαφέρον των μαθητών, οι οποίοι καλούνται να αυτενεργήσουν, να αναζητήσουν τη γνώση υπό την καθοδήγηση του δασκάλου τους (γνωστικό μέρος της νέας μεθόδου)

– Η νέα παιδαγωγική μέθοδος όμως αφορά και τις σχέσεις των μαθητών με τους δασκάλους τους. Ο δάσκαλος στεκεται με αγάπη και κατανόηση απέναντι στην ευαισθησία των παιδιών, γλυκύτητα και καλοσύνη ακόμη και στα παιχνίδια ή τις αταξίες τους, και αναπτύσσει πιο ουσιαστικές σχέσεις και επικοινωνία με τους μαθητές του. Προσφέρει την ευχέρεια στο παιδί να αναπτύξει την προσωπικότητά του και να αποκτήσει ψυχικές βάσεις για την ολόπλευρη καλλιέργειά του. (ψυχολογικό μέρος της νέας μεθόδου)

Παλαιά παιδαγωγική

– Η Νέα Παιδαγωγική έρχεται σε αντίθεση με παλαιότερες μεθόδους κατά τις οποίες τα παιδιά αποκτούσαν νέες γνώσεις αποστηθίζοντας κομμάτια του βιβλίου χωρίς ουσιαστικά να καταλαβαίνουν τι διαβάζουν. Ενθάρρυνε τον εγκεφαλικό τρόπο προσέγγισης της γνώσης.

Αυτή η μέθοδος στις μέρες μας θεωρείται εντελώς παρωχημένη (=ξεπερασμένη) και απαρχαιωμένη.

– Επιπλέον, στηρίζεται στην εντελώς αυταρχική και καταπιεστική συμπεριφορά του δασκάλου απέναντι στους μαθητές, χωρίς ίχνος κατανόησης ή ευαισθησίας απέναντι στην ηλικία τους και τις παιδικές ζαβολιές τους. Σωφρονιστικό μέσο είναι ο ξυλοδαρμός, είναι δηλαδή η παιδαγωγική της βέργας κυρίαρχη ή η τιμωρία. Και όλα αυτά με συνέπεια την ταπείνωση, τον ευτελισμό των μαθητών οι οποίοι κατέληγαν να μισούν τους τυράννους της αθώας τους ηλικίας, τους δασκάλους.

-Η συμπεριφορά των μαθητών και εκτός σχολείου ήταν υπό επιτήρηση -«Και στο δρόμο, όταν δούμε τον παπά, να του φυλούμε το χέρι». Η επικοινωνία, ο αυθορμητισμός των μαθητών πνίγονται – «αταξίες δε θέλει, μήτε γέλια, μήτε φωνές στο διάλειμμα», «και σταυρό τα χέρια».

-Ο μαθητής αυθαδίαζε, όταν τολμούσε να εκφράσει τη γνώμη του – ο διάλογος δεν ενθαρρύνεται, αντιθέτως επιβάλλεται η φίμωση του μαθητή

Στην προκειμένη περίπτωση ο δάσκαλος της τετάρτης τάξης του Δημοτικού, από τη μια μεριά αναγγέλλει ότι θα εφαρμόσει τις νέες παιδαγωγικές μεθόδους που είχε σπουδάσει στην Αθήνα, αλλά από την άλλη μεριά δεν τις εφαρμόζει στην τάξη στο σύνολό τους. Θα λέγαμε ότι ακολουθεί το γνωστικό μέρος (παρακινεί τα παιδιά να χρησιμοποιούν τις αισθήσεις τους και να μαθαίνουν μέσα από την εμπειρία τους), ενώ φαίνεται να απορρίπτει το ψυχολογικό ή συναισθηματικό μέρος (εφόσον τους φέρεται με μεγάλη σκληρότητα και αυστηρότητα, δέρνοντάς τους αλύπητα, φιμώνοντάς τους, καθώς το να εκφράσουν τη γνώμη τους το θεωρεί παράπτωμα που πρέπει να τιμωρηθεί). Το αποτέλεσμα είναι ότι τα παιδιά δεν αντιλαμβάνονται τη διαφορά της νέας μεθόδου σε σχέση με τις παλαιότερες και θεωρούν ότι η Νέα Παιδαγωγική είναι η γυναίκα του δασκάλου τους (προσωποποίηση).

Εξάλλου η απορία των παιδιών για το ποια είναι η Νέα Παιδαγωγική είναι μια έμμεση κριτική για τη στάση του δασκάλου.

Αφηγηματικοί τρόποι:

α/ **αφήγηση.** Ο συγγραφέας αφηγείται στην α' ενότητα σε πρώτο ενικό πρόσωπο, μια και ο ίδιος είναι πρόσωπο του έργου. Προσδίδεται στο κείμενο αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα, αληθοφάνεια, αφού αυτό εμπεριέχει το στοιχείο του βιώματος, της προσωπικής μαρτυρίας.

Στη δεύτερη και τελευταία ενότητα, αφηγείται σε γ' ενικό πρόσωπο.

Η **αφήγηση** είναι χρονολογική, παρουσιάζονται τα γεγονότα με τη σειρά με την οποία πραγματοποιήθηκαν. Ο χρόνος της αφήγησης είναι όταν ο συγγραφέας ήταν περίπου 6 ετών στο **Ηράκλειο της Κρήτης** (ο χώρος). Επειδή ο αφηγητής συμμετέχει στην ιστορία την οποία αφηγείται είτε ως πρωταγωνιστής (είτε ως παρατηρητής ή αυτόπτης μάρτυρας) λέγεται ομοδιηγητικός αφηγητής

β/ **περιγραφή:** του μικρού παιδιού πριν πάει στο σχολείο, του πρώτου δασκάλου, και του δασκάλου της τετάρτης Δημοτικού, που κάνουν το κείμενο πιο παραστατικό και ζωντανό. Η περιγραφή προσφέρει αισθητική απόλαυση με την εικονοποιία που αξιοποιεί, φωτίζει με τις αναφορές της την αφήγηση.

γ/ **διάλογος:** ανάμεσα στον πατέρα και τον πρώτο δάσκαλο ανάμεσα στο μικρό μαθητή και το δάσκαλο της τετάρτης. Μας πληροφορεί για τη συναισθηματική

κατάσταση των ηρώων, το ύφος τους, συντελεί στην πειστικότερη διαγραφή των χαρακτήρων αποσαφηνίζοντας τις σκέψεις τους, κάνει το κείμενο πιο ζωντανό και παραστατικό.

δ/εσωτερικός μονόλογος : άγριος με μεγάλα δόντια ...και ... κέρατα:
αποκαλύπτονται τα συναισθήματα του Νίκου, οι σκέψεις του. Δίδεται έτσι αμεσότητα, ζωντάνια στο κείμενο.

Εκφραστικά μέσα: Μεταφορές – παρομοιώσεις – προσωποποίηση

«Μια μέρα έδεσα κόμπο την καρδιά μου» (μεταφορά)-«μαγικά μάτια» -«με το πολύβουο, γεμάτο μέλι και μέλισσες μυαλό»

«ήμουν σαν μικρό καταστολισμένο σφαγάρι» (παρομοίωση)

«Είχε φέρει μαζί του τη Νέα Παιδαγωγική. Θαρρούσαμε πως θάταν καμιά νέα γυναίκα και την έλεγαν Παιδαγωγική.» (προσωποποίηση)

Ειρωνεία -κι είχε φέρει, λέει, μαζί του τη Νέα Παιδαγωγική. - — Πού είναι, κυρ δάσκαλε, ρώτησα, η Νέα Παιδαγωγική; γιατί δεν έρχεται στο σχολείο;
Μα για να καταλάβετε καλύτερα, να κρατάει καθένας σας κι από ένα αυγό · όποιος δεν έχει αυγό, ας φέρει βούτυρο!(Ο δάσκαλος απαιτεί από τους μαθητές να του φέρουν φαγώσιμα δώρα)

Χιούμορ -όταν αναφέρεται στο δάσκαλο της α' τάξης και τον φαντάζεται με κέρατα - Όταν αναφέρεται στη Νέα Παιδαγωγική και την ταυτίζει με γυναίκα.

ΥΦΟΣ

Απλό, άμεσο, ειρωνικός τόνος, χιουμοριστικά στοιχεία

ΓΛΩΣΣΑ

Απλή, δημοτική, στρωτή, ευχάριστη, με πολλά ιδιωματικά στοιχεία (ή ιδιωματισμούς), δηλαδή στοιχεία της τοπικής διαλέκτου που στην προκειμένη περίπτωση είναι η κρητική (πχ τυλιγαδίζουν, αντρειευούμεν, μυρίζουμαι, κλπ)